

Бообекова Кадиян

Ph.D.

Кыргыз-Түрк Манас университети

ТҮРДҮҮ ӨЛКӨЛӨРДӨ МУГАЛИМ ДАЯРДООДО БААЛУУЛУКТАР

Бообекова Кадиян

Ph.D.

Кыргызско-Турецкий университет «Манас»

ЦЕННОСТНОЕ СОДЕРЖАНИЕ ПОДГОТОВКИ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ КАДРОВ В РАЗНЫХ СТРАНАХ

Kadiyan Boobekova

PhD

Kyrgyzstan-Turkey «Manas» University

THE VALUES OF TEACHER TRAINING IN DIFFERENT COUNTRIES

Аннотация: Мугалимдик кесип – бир элди жана өлкөнү келечекке даярдоо жоопкерчилигин алган өзгөчө жана маанилүү бир кесип. Бул кесип атайын билим аркылуу башкаларга билим алуу, үйрөнүүнү үйрөтүү көндүмдөрүнө ээ, ошол элдин баалуулуктарын билген, маани берген, ар тараптуу жөндөмдүүлүктү, өзү да өрнөк болушун талап кылган, чыгармачыл, татаал өнөр. Мындай абал мугалим даярдоонун канчалык деңгээлде өлкө үчүн маанилүү экенин далилдейт. Өнүккөн өлкөлөрдө мугалимдик кесипке жана мугалим даярдоого чоң маани берилет. Себеби, бул иш-аракет алардын атуулдарынын өлкөсүнүн, элинин баалуулуктарын билген, ага маани берген, жоопкерчиликтүү атуул болуп чоңоюшуна жана келечекке компетенттүү кадр даярдоосуна өбөлгө болууда.

Бул эмгекте өлкөбүздө жана кээ бир өнүккөн өлкөлөрдө билим берүүнүн бардык баскычтары үчүн мугалим даярдоо тажрыйбалары, андагы баалуулуктарга көңүл бурулушу, мугалим даярдоочу окуу жайлары, студенттердин алган сабактары жана кесиптик компетенттүүлүк тууралуу маалыматтар берилет.

Аннотация: Профессия учителя – особенная и важная профессия, которая берет на себя ответственность подготовки народа и страны к будущему. Эта профессия является сложным, творческим мастерством, в котором требуется, чтоб личность (после получения ею соответствующего образования) владела навыками самообразования, обучения обучению, знала и дорожила ценностями данного народа, имела разносторонние способности, была образцом. Такое положение является доказательством того, насколько важную роль играет подготовка педагогических кадров для страны. В развитых странах профессии учителя и подготовке педкадров отводят важное место. Потому что, это является предпосылкой становления детей как знающих и дорожающих ценностями своей страны и народа, ответственных граждан страны, и подготовки компетентных кадров для будущего.

В данной работе представлены данные об опыте подготовки педкадров для всех ступеней образования в нашей и некоторых развитых странах, ценностном содержании программ подготовки педкадров, учебных

заведения по подготовке педкадров, предметах, которым в них обучают студентов, и профессиональной компетентности.

Annotation: *The teacher's profession is a special and important profession which prepares the nation and the country for the future. This profession is one of the creative and difficult ones which helps to get special education, learn through learning and appreciate to own national values. This situation proves the importance of teacher training in developed countries. The teacher's job and teacher training takes a significant place, because it helps to prepare competent and responsible specialists who can made contribution to their own country and appreciate national values.*

This article is related to experiences of developed countries which include all the levels of education, values in teacher training programs, teacher training in higher educational institutions, learning process and Professional competence.

Түйүндүү түшүнүктөр: мугалимдик кесип, мугалим даярдоо, эл аралык тажрыйба, баалуулуктар.

Ключевые слова: профессия учителя, подготовка педагогических кадров, международный опыт, ценности.

Key words: teacher's profession, teacher training, international experiences, values.

Билим берүүдө бири-бири менен тыгыз байланышта болгон 3 негизги фактор бар. Алар: окуучу, мугалим жана программа. Билим берүү системасынын ийгиликтүү болуусу – ушул үч фактордун максаттарынын бирдей болуусуна байланыштуу. Бул элементтердин биринде жаңылыштык, кемчилик, начар жактары болсо же жеткиликсиз иштесе, система толугу менен туура эмес багытта иштеп калат жана анын эффективдүүлүгү төмөндөйт. Бул элементтердин бири экинчисинен жогору деп баалоо туура эмес. Ошентсе да, мугалим эң маанилүү ролду ат-

карган элемент. Ийгиликке жетүү үчүн үч элемент бирдей иш алып баруу шарт.

Мугалимдер билими, билгичтиги, көндүм адаттары жана жүрүм-туруму менен окуучуларга оң жана терс түрдө өз таасирин тийгизет. Билим берүү системасындагы эң маанилүү элементтердин бири болгон мугалимдер дайыма жаңы нерселерди үйрөнүүнү адат кылган, маданияттуу, пикирин ачык айткан, өзүнө ишенген, кесиптик жана коомдук идеалдарды билген, тең салмактуу адамгерчилик сапаттарга, процессти башкара алуу жөндөмдүүлүгүнө ээ, коомдук жана индивидуалдык деңгээлде пландуу, жаңычыл, лидерлик сапаттарга ээ болгон тажрыйбалуу адис болууга тийиш.

Мугалим даярдоого маани берүү – сапатка жасалган инвестиция. Маалымат жана технология тездик менен өнүгүп жаткан доорубузда бул маалыматтарды жаратып жаткан өлкөлөр экономикалык жактан өнүккөн, бай жана эли жыргалчылыкта жашаган өлкөлөрдүн катарын толуктоодо. Өлкөнүн атуулдарынын келечекте аң-сезимдүү, абалды анализдеп, түрдүү кыйынчылыктарга туруштук бере алган, жоопкерчиликтүү, ойлонгон, эмгекчил, мекенчил ж.б. баалуулуктарга ээ болгон атуул болуп чыгышына салым кошкондор албетте мугалимдер. Сапаттуу билим алып, жакшы тарбияланган жана атаандаштыкка туруштук бере алган коомдун жаралуусунда мугалимдердин ролу чоң. Ийгиликтүү коомдун аркасында мыкты даярдалган, мээнеткеч, изденген, чыгармачыл, милдеттерин жана жоопкерчиликтерин так билген мугалимдер турат.

Сингапур, Финландия, Түштүк Корея, Кытай Эл Республикасы, Түркия жана Япония сыяктуу өлкөлөр глобалдашуу, жаңылануу жана башкалардын маданиятын таануу аркылуу дүйнөнүн экономикалык деңгээлин кубалап жетүү үчүн билим берүү системаларында радикалдуу өзгөрүүлөрдүн зарылдыгын биринчилерден болуп көрө билишкен. Өнүккөн өлкөлөрдүн жетишкендиктеринде

эң чоң роль ойногондор билим берүү системасы жана мугалимдер болуп эсептелинет. Бул мугалимдер мыкты даярдыктары менен өздөрү жана окуучулары үчүн ар түрдүү ички жана тышкы факторлордун астындагы кыйынчылыктарга карабастан, туруктуу окутуу процессинин улануусун көздөшөт [NIE, 2008]. Бүгүнкү күндө өнүккөн өлкөлөрдүн окуучулары эл аралык тестирилөөлөрдө эң жогорку ийгиликтүү жыйынтыктарды алууда.

Мугалим даярдоо боюнча изилдөөлөр акыркы 20 жылда «коомдун кыймылдаткыч механизми» катары каралып [Freeman, 1998] окутуунун, билим берүүнүн канчалык маанилүү экендигине, өзгөчө 1990-жылдарда «мугалимдик пикирге» жана мугалимди даярдоого көңүл бурулган. Мындай көз караш мугалимдердин өз кесибин өркүндөтүү үчүн «үйрөнүү мүмкүнчүлүгү» [Hargreaves and Fullan, 1992:1] деп билинген.

Бардык жогорку билимдүү болгондор мугалим боло алабы? Албетте бул мамлекеттин мугалим даярдоосуна жана андан күткөнүнө жараша өзгөрөт. Мугалимдердин атайын билиминен сырткары күнүмдүк милдетин билүүсү, жергиликтүү, демографиялык, социалдык өзгөчөлүктөргө көңүл буруусу шарт. Көбүнесе терең билими, ага таянган көндүмдөргө ээ болуусу, профессионалдуу иштеши үчүн автономдуулук, жаңылыктарга ачык болуусу, өз чыгармачылыгын, билимин өстүрүүсү күтүлөт [Jorgensen 2002, p.31].

Максат: бул эмгекте түрдүү өлкөлөрдө мугалим даярдоо өзгөчөлүктөрүн анализдөө менен бирге өлкөбүз үчүн мисал боло ала турган жактарын табуу жана өлкөбүздө замандын талабына ылайык мугалимдерди даярдоо үчүн кандай мүмкүнчүлүктөр бар экенин аныктоо максаты көздөлөт.

Проблема: заманбап мугалимди даярдоого ылайык программалардын жоктугу жана мугалим даярдоодо улуттук баалуулуктардын эске алынбагандыгы.

Метод: Бул эмгек үчүн илимий адабияттарды анализдөө, салыштыруу, анализ, синтез жана баяндоо методдору колдонулду.

Кыргызстанда мугалим даярдоо

Өлкөбүздө мугалимдерди даярдоо процесси жогорку жана атайын орто окуу жайларында теориялык сабактардан тышкары практикалык иштерди аткаруу аркылуу ишке ашып, болочок кесип ээлеринин мугалимдик сапатты, көндүмдү, билим жана билгичтикти үйрөнүүсүн камсыздайт. Кесипкөй мугалим даярдоо 1926-жылдан баштап өлкөнүн бир канча шаарында педтехникумдарда, педучилище (педколледж), 1932-жылдан бери буларга катарлаш пединституттарда жана университеттердин түрдүү факультеттеринде адистикке кошумча педагогика тармагындагы сабактарды окутуу менен ишке ашып келет. Бирок СССРдин убагынан калган (1950-52-жж), мазмуну бир аз өзгөргөн программалар менен «*замандын талаптарына жооп берген, ишинде кесиптик, предметтик, коммуникативдик, технологиялык, ж.б. компетенттүүлүккө ээ мугалимди*» канчалык деңгээлде даярдай алабыз? Мугалим даярдоо эски программалар менен ишке ашып жатса жана күндүн талабын коюу б.а. окутуунун жаңы технологияларын билген, үйрөнүүнү үйрөнгөн жана үйрөтө алган, изденген, жаратман, коомдун жана замандын талаптарына жооп берген, дүйнөдө жана өлкөбүздө билим берүү системаларындагы өзгөрүүлөргө ылайык кадам таштай алган, калды барктуу мугалим болуусун күтүү канчалык деңгээлде чындыкка дал келет? Кандай баалуулуктар болочок мугалимдерге үйрөтүлүп жатат? Мугалимдин статусу, өзүн-өзү тынымсыз өнүктүрүүсү, күткөнүбүзгө дал келүүсү канчалык деңгээлде мамлекет тарабынан камкордукка алынган? Булар өзүнчө сөз болууга арзый турган маселе.

Акыркы учурларда өлкөбүздө мугалим даярдоодо Болонья процессине ылайык бакалавр программасына өтүү менен сабактардын, айрыкча педагогикалык практиканын

сааттарынын санынын кыскарышы, педагогикалык технологиялар, психологиялык кеңеш, балдар менен иштөө өзгөчөлүгү, билим берүү тармагын башкаруу, илим изилдөө, билимди өлчөө баалоонун критерийлери, тест жүргүзүү технологиялары, изденүүчү мугалим болуу сыяктуу билгичтик жана көндүмдөрдү үйрөткөн сабактардын окутулбаганы, каалаган деңгээлдеги компетенттүүлүккө ээ мугалимди даярдоо үчүн жетишсиз болуп жатат. Муну менен бирге айлык мыйнасынын аздыгы, коомдогу статусунун төмөндүгү мугалимдерди каалаган даражада коомдо татыктуу ордун алуусуна тоскоол болууда. Төмөндө кээ бир өнүккөн өлкөлөрдүн мугалимдерди даярдоосу тууралуу сөз болот.

Финляндияда мугалимдерди даярдоо

Финляндияда мугалимдик кесиптин ийгиликтүү болушунун себеби фин калкынын мугалимдик кесибине болгон көз карашында [Malaty, 2006]. *Бул өлкөдө чоң адамдар, саясий лидерлер, үй-бүлөлөр жана окуучулар мугалимдерге жана мектептерге толугу менен ишенишет* [Sahlberg, 2007]. *Окуп жазууну үйрөтүү ыйык кесип катары билинет жана коомдо барктуу. Мугалимдер коомдо алдыга карай басууда нур чачкан адамдар катары кабыл алынат* [Simola, 2005]. *Бул өлкөнүн балдарын жана жаштарын өнүктүрүү – мугалимдердин эң алгачкы жана маанилүү милдети катары болот.* [Malaty, 2006]. Мугалимдик кесип – статусу абдан жогору жана ортодон жогору киреше алып келүүчү, бүтүрүүчүлөр эң көп тандаган кесип [Valijarvi et al., 2002; Westbury et al., 2005]. Мугалимдери активдүү, эркин жана ошол эле учурда жоопкерчиликтүү. Улуттук жоболордун негизинде ар бир мугалим өз жобосун жазып, окуу китебин өзү тандоого укуктуу [Malaty, 2006]. Мектептердеги билим берүүгө эч кандай көзөмөл жана контроль жүргүзүлбөйт [Simola&Hakala, 2001]. Ата-энелер да, окуучулар да мугалимдерге ыраазы экендигин билдиришет [Raty et al., 1995; Simola, 2005].

Өлкөдө системалуу изилдөөгө жана өнүктүрүүгө таянган мугалим даярдоо структурасы түзүлгөн. Мугалимдердин кесиптик өнүгүшүнө абдан чоң маани берилет. Күчтүү кесиптик жөндөмдөрү бар, тажрыйбалуу мугалимдер коом менен бирге иш алып барышат [Sahlberg, 2010].

Финляндияда мугалим болууну каалаган мектептин бүтүрүүчүсү Кыргызстандагы ОРТ сынагына окшогон *articulation* сынагына катышып, андан кийин үч баскычтан турган тесттерден ийгиликтүү өтүүсү керек. Ал эми окуу учурунда педагогикалык практикалар төрт жылдык бакалавр программасынын ичине 1-2-3-курстарда 4 жумалык, акыркы жылы 5 жумалык болуп, бирдей деңгээлде бөлүнгөн [Malaty, 2006]. Мугалим даярдаган ар бир жогорку окуу жайынын өзүнө тиешелүү, университеттин кампусуна жакын жайгашкан жерлерде, болочок мугалимдердин практика өтүүсү үчүн пилот мектептери бар. Башталгыч класстын мугалимдеринин (1- жана 6-класстар) педагогика боюнча, предметтик мугалимдердин (7-12-класстар) өз тармагында магистратура деңгээлинде билими болуусу керек [Sahlberg, 2007; Simola, 2005]. Мындан Финляндия мугалимдери изилдөөгө багытталган көз карашка [Westbury et al., 2005], айрыкча, класстагы же мектептеги көйгөйлөрдү аныктоо, ал маселелерди чечүү үчүн ар түрдүү жолдорду издөө жана болуп өткөн окуяларды анализдөө, баалоо сыяктуу жөндөмдүүлүктөргө да ээ болушат [Sahlberg, 2007].

Бакалавр даражасындагы студенттерге *сабактарына кошумча жобо даярдоо, изилдөө жана жакшыртуу, багыт берүү, пландоо жана практика, үйрөтүү жана үйрөнүү ыкмалары, баалоо сыяктуу темаларды өз ичине камтыган педагогикалык негизги билим берилет.* Ушунун негизинде маалымат жана билим теорияларын биргелештирүүнү жана педагогикалык жөндөмдүүлүктөрү үйрөтүлүүдө. Байкоо жүргүзүү жана микроокутуу иш-чаралары үчүн студенттер мек-

тептерге практикага барышат. Окуучулардан топтолгон эмприкалык маалыматтардын, анализдерин, баалоонун негизинде даярдалган диссертация жазып тапшыруу менен окуусун бүтүшөт. Диссертация жазуунун негизинде окуучулардын педагогикалык билимин тереңдетүү жана аларды инсандык баалуулуктар менен шайкеш келтирүү максатталат [Lavonen, 2011].

Мектепке чейинки мекемелерге мугалим даярдоо программаларында 180 кредиттик сабактар 3 жыл ичинде бүтүрүлүшү керек. Бала бакча тарбиячы-мугалимдери педагогика боюнча магистратура деңгээлин окушат [Ibid, 2007]. Башталгыч класстын мугалимин даярдоо предметтик мугалимдерди даярдоо программасындай эле 3 жылдык бакалавр даражасынан жана 2 жылдык магистратура даражасынан түзүлөт. Бакалаврда **180**, магистратурада **120**, жалпысынан **300 кредиттик сабакты** ийгиликтүү түрдө бүтүрүү керек. Кесиптик жана техникалык мектептердин мугалимдери бакалаврдык (же магистратура) даражага ээ болуусу жана эң аз **52.5 ECTS**ге туура келген педагогикалык сабакты алган болушу керек.

Финляндиядагы мугалимдер окуусун бүтүргөн соң изилдөө иштерин улантууларынын себеби – окуу программасында илимий изилдөө сабактары көбүрөөк [Şahinkaya, 2008]. Бир топ чет тили мугалимдери докторантурада окуусун улантууну каалашат [Aydoğan ve Çilsal, 2007; Green, 2012].

Билим берүү системасынын ийгиликтүү болушуна мугалим даярдоо системасы гана эмес, мугалимдердин квалификациясын жогорулатуу боюнча окуулар да өз салымын кошуп келет [Malaty, 2006]. Улуттук билим берүү комитети мугалимдерге жай сайын квалификация жогорулатуу боюнча окууларды уюштурууда [Gísladóttir ve Jóhannsdóttir, 2010]. Финляндиядагы мугалимдер эч болбосо магистратура даражасына ээ болушканына карабастан, жаңы маалымат жана технологияларды үйрөнүү, аларды сабак учу-

рунда колдонуу үчүн билимин жаңылоо, өнүктүрүү максатында жыл сайын жайкы курстарга катышышат. Кесибин өркүндөтүү курстары алардын педагогикалык жөндөмдүүлүктөрүн өнүктүрүүгө жана жаңылоого багытталып, мугалимдер окуу жылы ичинде да өз каалоосу менен мындай курстарга катыша алат. Кесибин өркүндөтүү курстарын фин мугалимдери өзүн өнүктүрүү үчүн бир топ мүмкүнчүлүк жана өздөрүнүн укугу деп кабыл алышат [Sahlberg, 2007].

Мугалимдик кесип Финляндияда абдан барктуу, сыйлуу кесиптердин бири. Өлкөдө мугалимдердин статусу жогору жана алар жогорку компетенцияларга ээ болуусу талап кылынат. Бул ийгиликтин аркасындагы дагы бир чындык – фин коомунун мугалимдик кесипке болгон көз карашы жана кызыгуусу. Көптөгөн чет өлкөлүк педагогдор Финляндиядагы мектептерге өздөрү барышып, мугалимдер менен жолугушуп, мектеп чөйрөсүнө байкоо жүргүзүүнүн негизинде мындай ийгиликтин сырын ачууга аракет жасашып, «Ийгилигиниздин сыры эмнеде?» - деген суроону узатканда «МУГАЛИМДЕРИБИЗ» деген жоопту алышууда [Ekinçi ve d. , 2010].

Сингапурдагы педагогикалык кадрларды даярдоо

Сингапурдун билим берүү системасындагы жүргүзгөн саясатына таянсак, сабакты окутуу түздөн түз мугалимдердин квалификациясына көз каранды болуп, эффективдүү түрдө педагогикалык кадрларды даярдоо аркылуу окутуунун сапатын жогорулатуу экендиги байкалат. Мугалимдерди тандоо процесси кыйын жана татаал, бирок мугалим болуп иштеш эң престиждүү кесип катарында каралып, алардын ийгиликтүү келечеги үчүн гарантия берилген [Schleicher, 2011]. 1991-жылы монополиялык сфера катарында педагогикалык кадрларды даярдоо Улуттук Билим Берүү Институтуна караштуу Наньян Технологиялык Университетинин базасында орун алган. Сингапурдагы мугалимдерди даярдоо институту жалгыз бирөө болгондук-

тан, билим берүү министирлиги тарабынан көзөмөлгө алынган. Активдүү түрдө дүйнө жүзүндөгү жасалып жаткан иш-чараларды анализдөө жана жыйынтыктоо үстүндө илимий изилдөөлөр жүргүзүлүп турат [OECD, 2012].

Педагогикалык кадрларды даярдоодо болочок мугалимдерди эң мыкты бүтүрүүчүлөрдүн арасынан алынат [CIU, 2008; OECD, 2012]. Жалпылап айтканда, тандалып алынган алты окуучунун ичинен бирөөсүнө гана орун берилгендиги, мугалимдик кесипке болгон талап абдан жогору болгонун тастыктайт [Bakioğlu ve Göçmen, 2013]. Болочок мугалим функционалдык тесттерден өтүп, грамматикалык жагынан да текшерилип турат, алардын психологиялык жана инсандык жүрүш-туруштарын байкап туруу өзгөчө орунду ээлейт. Бул баскычта практикалык тестер жана мугалимдин активдүүлүгүн текшерешет [Schleicher, 2011]. Ар бир багытта өзүнүн жекече даярдоо системасы болуп, практикалык, теориялык курстар ачылган. Квалификациялуу мугалимдерди даярдоонун иштелип чыккан системасынын терс жагы - мугалимдердин мектепте болбой калышына себеп болот. Мугалимдер бир канча жумалык ар түрдүү программалар боюнча башка чет өлкөлөргө барып келишет. Ошондуктан, мугалимдердин жетишсиздиги келип чыгат [Schleicher, 2011].

Сингапурда көбүнчө 60-62 жашында пенсияга чыгууга уруксат, ошонун ичинен мугалимдерге атайын жеңилдиктер жок. Ошого карата мугалимдердин орто жашы 34 жашты түзөт. Өлкө башчылыгы Сингапурдун билим берүү системасын инновациялык престиждүү сфера катары жайылтуу менен педагогикалык кадрларды даярдоодо жаңы көз караштар аркылуу окуу процессинде ыңгайлуу шарт камсыздаган. Билим берүүнүн өнүгүүсү өзгөчө орунду ээлеп, жергиликтүү элдин кызыгуусун арттырып, өлкө башчылыгы да улуттук проект катары максималдуу жардам берип турат [Stewart, 2011].

Кытайда мугалим даярдоо

Кытайда илим тармагындагы ийгиликтер билим берүү саясаты, билим берүүнү башкаруу жана мугалим даярдоо менен тыгыз байланышта. КЭРде мугалимдер негизинен университеттерде, колледждерде же училищаларда окушуп, адистикке керектүү болгон психология, педагогика жана окутуунун методдору сыяктуу сабактарды алышат. Окуусун аяктагандан кийин мектептерде чектелген сабактарга гана кире алышат. Ал сабактар окутуунун методдору, технологиялары, окутууну уюштуруу көндүмдөрү, заманбап технологияны колдонуу, кыска мөөнөттүү курстарга катышуу, катышуучуларга байкоо жүргүзүү, коллегиялык сабактарды пландоо ж.б. [Zhang Jiaxiang & Sang Yongna, 2001; Zao Mengceng, 1999]. Бирок бул сабактар жакшы мугалим болгонго жетиштүү эмес [Song Deru, 2001]. «Өмүр бою үйрөнүү» концепциясына таянган [UNESCO report, 1996], Кытай Эл Республикасынын билим берүү министирлиги башталгыч жана орто мектеп мугалимдеринин кесиптик сапатын өнүктүрүү аркылуу билим берүү сапатын жакшыртуу жолдорун карап жатышат [Cheng Shuhua, 2000]. Жонг Кейшун жүргүзгөн изилдөөдө «мугалимдердин уюштуруу ишин билүүсү жана атайын билимге ээ болуусу, окуучулардын өз жөндөмүн өнүктүрүүгө жардам бере алуусу, жол көрсөтүүсү, материалдын мазмунун жана окутуу методдорун билүүсү» маанилүү деп табылган [Zhong Caishun, 2004].

Кытайда белгилүү педагогдор жана изилдөөчүлөр башталгыч жана орто класстардын мугалимдерине мектепте кесибин өркүндөтүү курстары аркылуу бул проблеманын чечилиши, б.а. алардын кесиптик сапатын жогорулатуу мүмкүн деп белгилөөдө [Yang Xiuzhi, 2002]. Бул иш чаралар мугалимдерге практикалык жактан керектүү болгон материал же билимди алуу үчүн «үйрөнгөн мугалим», «коомду үйрөнгөн мектеп» деген терминдерде мектеп өзүнүн трейнинг планын түзүп, коомго сунуштайт. Мындай тренинг-

дердин мугалимдердин билим, билгичтик жана көндүмдөрүн өнүктүрүүгө жардам берээри күтүлүүдө [Clarke & Hollingworth, 2002:949]. Негизинен орто мектеп мугалимдери үчүн бул пайдалуу. Бирок, мугалим даярдоо программаларында билим берүү тармагындагы өзгөрүүлөрдөн улам, «билимдин керектигине жана баалуулугуна ишенүү, атайын билим жана жергиликтүү өзгөчөлүктөрдү эске алуу» концепциясы аркылуу окуучуларды «ойлонууга үйрөтүү, окуучунун үйрөнө алаарына ишенүүнү үйрөтүү» маанилүү. Мында теория менен практиканын байланышы «глобалдуу ойлоп, жергиликтүү шартка жараша ойлонуп иштөөнү» эске алуу зарыл [Жионг, 2005]. Кытайда мугалим болуу үчүн университеттин педагогика факультетин бүтүрүү же башка факультетти бүтүрсө 30 ECTSга туура келген педагогикалык циклдагы сабактарды алышы шарт.

«Өмүр бою үйрөнүү» концепциясына таянган [UNESCO report, 1996], Кытай Эл Республикасынын билим берүү министрлиги башталгыч жана орто мектеп мугалимдеринин кесиптик сапатын өнүктүрүү аркылуу билим берүү сапатын жакшыртуу жолдорун карап жатышат [Cheng Shuhua, 2000].

Түштүк Кореяда мугалим даярдоо

Түштүк Кореяда билим берүү министрлиги «*билим берүүнүн сапаты сапаттуу мугалимсиз жогорулабай турганына*» ишенишет. Мына ушул көз караштан улам, мугалимдин сапатын жогорулатуу боюнча көптөгөн жоболорду иштеп чыгышкан. Табигый кен байлыктары жетишсиз болгондуктан, министрлик «улуттун атаандаштык күчү билимде» - деген ураан менен иштеп, компетенттүү, иш билгиликтүү студенттерди окутууга, ал аркылуу улуттун материалдык байлыгын чыңдоого маани бергенин белгилеген [Жо, 2008].

Мамлекеттик жана менчик болуп, жалпысынан: 11 башталгыч класс мугалимдери үчүн, 67 орто мектеп мугалимдерине, 18 жалпы билим берүү, 55 дистанттык билим

боюнча курс берген институттар бар. Сеул билим берүү курстары борбору бул курстардын программасын жаңыртып турат [<http://english.moe.go.kr>, 2006]. Мугалимдер бул курстардан иш сапатын жогорулатуу боюнча 60 сааттык сабак алышат [Жо, 2007]. Мугалимдерге өз баалуулуктарын үйрөтүшөт. Мугалимдер университеттердин педагогика факультеттеринде (бардык предметтер боюнча) даярдалат. Ал эми башка факультеттерди бүтүргөндөн кийин кошумча 42 кредиттик (магистратура деңгээлинде) педагогика тармагында сабактарды алуу менен гана предметтик же кесиптик техникалык сабактардан мугалим боло алышат [Жо, 2008].

Орто же башталгыч билим берүүчү мектептерде иштеш үчүн психолог консультант мугалимдери, дефектологдор, башталгыч класс мугалимдери үч жыл иштегенден кийин консультация жана кеңеш берүү боюнча атайын курстан өтүп, сертификат ала алышат. Бул сертификаттар комплекстүү түрдө окуучуларга психологиялык тест жүргүзүү, мүнөзүн аныктоо тести, үй-бүлөлүк консультация, группа менен иштөө, өзгөчө балдарга кеңеш берүү, кесипке багыттоо, теориялык жана практикалык кеңеш берүү, жеке тапшырмаларды аткаруу сыяктуу 6 түрдүү сабактан экзамен тапшырып, 14 кредит толтуруп, практикалык иштерди аткаргандан кийин берилет.

Мугалимдерди ишке алууда алардын жогорку билими тууралуу дипломдорун эле эмес, Улуттук башкаруу комитетинин көрсөтмөлөрү жана аймактын муктаждыктарына жараша алардын мектепти башкаруу, изилдөөчүлүк, программа даярдоо, уюштуруучулук, окутуу технологияларын билүү ж.б. курстарга катышып алган сертификаттарын да талап кылышат (Жо, 2008). 2005-жылкы сурамжылоодо коомчулук мугалимдердин билим сапатын, кесипкөйлүгүн жана статусун жогорулатуунун зарылдыгын (77.4%) белгилешкен. Билим берүү министрлиги

болсо, мугалимдердин өздөрүн өнүктүрүү мүмкүнчүлүгүн берүүнү көздөп курстарды ачышкан. Мугалимдерди баалоодо окуучулардын, студенттердин жана ата-энелердин да пикири эске алынуусуна көңүл бурулган [Жо, 2008]. Буга байланыштуу мугалимдердин кесибин өркүндөтүү курстары көп санда ачылган жана мугалимдер курстан жылда өтүп турушат.

Мугалимдердин эмгегин баалоодо алардын компетенттүүлүгүн аныктоо боюнча биздеги «жылдын мугалими» жарышмалары сыяктуу болуп, анда баалоо объективдүү болушу үчүн шаар кыштактардан жана университеттерден адистер чакырылат. Жеңүүчүлөргө декабрь айында сертификат берилет. Муну жергиликтүү билим берүү департаменттери уюштуруп, улуттук билим берүүнү башкаруу комитетинин критерийлерине ылайык жүргүзүшүп, аймактын муктаждыктарын камсыздоо максаты коюлат. Билим берүү министрлиги жергиликтүү билим берүү башкармалыктары менен бирге кесибин өркүндөтүү курстарын уюштурушат жана анда мугалимдерге ар түрдүү мүмкүнчүлүктөрдү (интернет аркылуу, дистанттык, бетме-бет курстар) сунушташат. Университеттер да активдүү катышып, мугалимдердин сапатын өнүктүрүү боюнча, алардын муктаждыктарына жараша курстардын программаларын, темаларын сунуштайт. *Курстар мугалимдерге эле эмес, өлкө атуулдарынын, саясатчылардын да катышуусуна ачык, себеби, билим берүү политикасын белгилөө, калктын каалоосун, тилегин, оюн угуу үчүн пайдалуу.* Акыркы жылдарда бул дистанттык түрдө сунушталууда.

Японияда мугалим даярдоо

Японияда биринчи жолу 1914-1918-жылдары Токиодо башталгыч класстар жана орто класстар үчүн мугалим даярдоо багытында, Кыздар Мугалимдик Мектептери ачылган. 1921-жылы кесиптик окуу жайларындагы мугалим жетишсиздигин жоюу үчүн кесиптик мектептер үчүн мугалимдерди даярдоо

борборлору ачылды. 1930-жылы мугалимдердин жетишсиздигин жоюу максатында университет жана атайын мугалимдерди даярдоочу мектептердин бүтүрүүчүлөрү орто жана башталгыч мектептерге сынаксыз кабыл алынышкан [Uçar, 2005]. Учурда Японияда мугалимди даярдоочу окуу жайларына каалоочулар эки баскычтуу сынак менен алынат. Биринчи сынак мамлекеттик деңгээлде жүргүзүлсө, экинчиси университеттер тарабынан жүргүзүлөт. Университеттердин Педагогика факультеттеринде жана Педагогикалык окуу жайларда билим алып, дипломго ээ болгондор, башка факультеттерден бул тармакка ылайык сертификат алгандар мугалим болуп иштешет [Uçar, 2005]. Бул сертификаттар убактылуу жана туруктуу болуп экиге бөлүнөт. Туруктуу сертификат ээлери өлкөнүн каалаган жеринде мугалим болуп иштөө укугуна ээ. Ал эми убактылуу сертификат кайсы аймакта берилсе, ошол аймактын ичинде гана өз күчүнө ээ болуп, анын ээлери жардамчы мугалим катары гана иштей алышат. Японияда балдар бакчасы жана башталгыч мектептерде мугалим болуу үчүн жалпы мугалимдик сертификаты, орто мектептерде жана колледждерде мугалим болуу үчүн белгилүү бир тармакта алынган сертификат талап кылынат. Бул сертификаттардын берилиши окуу тепкичтерине жараша бири-биринен айырмаланып турат. Магистрлар орто мектеп мугалиминин биринчи даражадагы сертификатына ээ болушат [Uçar, 2005].

Педагогика факультеттерин бүтүрүү үчүн **124-159** кредитке ээ болуу зарыл. Бирден көп мугалимдик сертификатына ээ болуу үчүн (эки сабактан) студенттер орто эсеп менен **160-180** жана эң көп 200 кредит сабак алышы керек.

Японияда мугалимдик кесипке ээ болуу үчүн жалпы маданият, өз тармагын жана адистик билимди камтыган жана бир жылда үч жолу өткөрүлүүчү *жөндөмдүүлүк сынагына* киришет. Андан кийин *маектешүү жа-*

на практикалык сынак тапшырышат жана буларды ийгиликтүү тапшыргандар алты айлык стажировкадан өтүшөт. Ушул тепкичтерди басып өткөндөр гана мугалим болуп иштөө укугун алышат. Мугалимдердин сапатын жогорулатуу реформалары жүргүзүлүп турат. Мугалимдерди сертификаттар менен камсыздоо системасы курстарда жаш жана тажрыйбалуу мугалимдерге атайын даярдыктан өтүү сабактарын беришет (Aksarı, 1997).

- Мугалимдер улуттук, жергиликтүү жана муниципалдык деңгээлде түзүлгөн квалификациядан өтүшөт [Uçar, 2005]:

- Мамлекеттик билим берүү борборлорунда министрлик тарабынан ачылган мектеп жетекчилери, мүдүр жардамчылары үчүн кесибин өркүндөтүү курстары жыл бою иштейт. *Негизги максат*: мугалимдердин адис-

тик билимин, жөндөмдүүлүктөрүн жана мүмкүнчүлүктөрүн өркүндөтүү.

- Мугалимдик Япониядагы 82 кесиптин ичинен 9-орунда турат. Окуу жайлардын жетекчилери фирмалардын башчыларынан, жазуучу жана мамлекеттик бухгалтерия кызматкерлеринен жогору бааланат; мугалимдер чоң фирмалардагы машина инженерлеринен, куруу ишинин инженерлеринен жана жогорку кызматтагыларынан жогору бааланышат [Uçar, 2005]. 30 кредиттик педагогикалык сабактарды алышат.

Жашоо шарттары оор аймактарда иштеген мугалимдерге компенсация катары ай сайын акча төлөнөт, ал эми алыскы аймактардагы мектептерде иштегендерге күн сайын төлөнүп турат. Жеке үйү барларга же батирди ижарага алгандарга бир айлык маянанын 10% төлөнөт [Березина, 2005].

Жыйынтык

Окутулган сабактар жана белгиленген баалуулуктар

	САБАКТАРДЫН АТТАРЫ	Кредити	ӨЛКӨЛӨР						
			Финляндия	Сингапур	Түркия	Кытай Эл Республикасы	Түштүк Корея	Япония	Кыргызстан
1	Мугалимдик кесипке киришүү		+	+	+	+	+	+	+
2	Жалпы педагогика		-	-	-	-	-	-	+
3	Педагогиканын тарыхы		+	+	+	+	+	+	-
4	Окутуу технологиялары жана дидактикалык материал даярдоо		+	+	+	+	+	+	-
5	Билимди өлчөө жана баалоо		+	+	+	+	+	+	-
6	Билим берүү системасы. аны башкаруу		+	+	+	+	+	+	-
7	Мектепти/ Классты башкаруу		-	+	+	+	-	+	-
8	Окуу китебин анализдөө		+	+	-	-	+	-	-
9	Салыштырма педагогика		+	-	+	-	+	+	-
10	Жалпы психология		-	-	-	-	-	-	+
11	Психологиялык кеңеш-көмөк берүү		+	+	+	+	+	+	-
12	Курактык психология		+	+	+	+	+	+	-
13	Педагогикалык психология		+	+	+	+	+	+	-
14	Илим изилдөө методдору		+	+	+	+	+	+	-
15	Статистика		+	+	+	+	+	-	-
16	Окутуунун методикасы		+	+	+	+	+	+	+
17	Окуу программасын даярдоо		+	+	+	+	+	+	-
18	Педагогикалык практика		+	+	+	+	+	+	+
	Педагогикалык сабактар		14-17	15-17	11-16	14-16	13-15	12-16	4-6
	ECTS		52.5	40	33	30	42	30	6-12
	Жалпы кредити		180	140	160	160	160	180	160

Мугалим даярдоодо эске алынган баалуулуктар:

Финляндияда өлкөнүн өнүгүүсүнө салым кошуу, калктын терең катмарына чейин билим берүү, окуу, улуттук баалуулуктарды сактоо, окутуп-үйрөтүү мугалимдин эле иши эмес, ар биринин иши, бирок ийгиликтин ачкычы мугалимде.

Сингапурда баалуулук өлкөнүн өнүгүүсүнө салым кошкон жарандарды тарбиялоо, өлкөсү үчүн иштөө.

Норвегияда норвег тилин билбесең Норвегияга кызмат кыла албайсың, элге пайда тийбейт. Норвегияга кызмат кылбасаң, атуулдук милдетиң аксайт. Андыктан өлкөгө пайда келтиргич келсе тилин, элдин дилин үйрөн.

Түркияда бир түрк бүт дүйнөгө татыктуу! Түрк болуу кандай бакыт!

Кытайда баалуулук өлкө бүтүндүгүн сактоо, Конфуцийдин осуятын жана кытай тилин билүү, улуттар аралык ынтымак, илимде, экономикада дүйнөгө гегемония куруу үчүн иштөө.

Түштүк Кореяда баалуулук «I дүйнөлүк согушта япондордон эркиндигин алган соң «биз муну аткара алдык, ийгиликке жеттик, эми муну да аткара алабыз» деген улуттук ишенимдин берилиши.

Японияда баалуулук «Япон болуп төрөлүү жана япон болуп өлүү» девизи жана япон болуунун, эмгекчил болуунун артыкчылыгы үйрөтүлөт. Хирошимага, Нагасакиге башталгыч класстардын окуучуларын алып барып, эски калдыктар көрсөтүлгөн соң, «жакшы окушуңар керек, антпесе Япониянын абалы ушундай болуп калат» - деп, балдарды окууга, ийгиликке жана улуттук өзгөчөлүктү баалоого үйрөтүшөт.

Бизде да балким балдарды өз мекенине кызмат кылууга, мекенчил болууга тарбиялагыбыз келсе, *кыргыз тилине басым жасоо менен бирге, Ата-Бейитке, Манас айылына, Үркүнгө катышкандар көмүлгөн жерлерге*

алып баруу, эч болбосо булар тууралуу документалдуу фильмдерди көрсөтүү керектир.

Корутунду

Бүгүнкү билим берүү системабызда башкаруучулардын алмашуусу менен билим берүүнүн мазмуну бат-бат өзгөрүп, ар бир жетекчи өзүнө жаккан өзгөрүүнү киргизип, натыйжада сабактардын саны көп, кесиптик стандартты эске албаган оор система курулуп калган.

Билим алууда тең укуктуулук принциби бузулуп, коомдук укук болбой, сатып алына турган бардарлар укугуна айланган. Башка өлкөлөрдөн, өзгөчө Россия Федерациясынан келген документтер которулуп, «реформа» жасалган. Мындай абал улана берсе, абалыбыз оор, келечек рискте десе болот.

XXI кылымда «башкаларга теңата болуу» деген сөз, илимде, өндүрүштө, билимде, маданиятта жана искусстводо батыштын стандарттарынан ашуу, өзгөчө болуу дегенди билдирет.

Биздин билим берүү системабыздагы орчундуу маселе - *илим жана технологияны өнүктүрө турган ойчулдарды өстүрө албай* жатканында. *Ошондой эле билим берүүнүн максатынын жоктугу негизги маселе.* Ал аркылуу өлкөбүзгө кандай атуулдардын керектигин тактай турган, атуулдарыбыздан күткөнүбүздү белгилеген, аны дүйнөдө жогорулата турган нерсе, билим берүүдө максаттын тактыгы.

Биздин өлкөдө иштей турган жакшы адис-терибиздин көпчүлүгү – 70%ы 45 жаштан жогорку курактагылар. Бизде дээрлик бардык университеттерде акыркы курстарда адистик сабактар менен бирге «Жалпы педагогика» жана «Жалпы психология» сабактары жана «Окутуунун методикасы» окутулуп келет. Бир жарым – эки айлык практикадан өткөрүмүш этип, «эч болбосо мугалим болуп аласың...» - дегендей кайдыгер мамиле кылып, мугалимдикке эч кандай каалоосу жана жөндөмү жок жаштарыбызды мугалим болуп иштөөгө мажбурлап, анын натыйжа-

сында билимдин жана мугалимдик кесиптин кадыр-баркынын кетишине негиз салып жатабыз.

Өлкөбүздө кесибин өркүндөтүү курстарына өзгөчө эгемендүүлүктүн алгачкы жылдарындагы кризистен улам көңүл бурулбай калган. Бул маселе ар окуу жылында катуу талкууланганына карабастан, өлкөдөгү мугалимдердин көбү мындай курстарга катышпай калууда. Албетте, өзгөрүлүп жаткан программаларды жетиштүү түрдө билбеген, чарчаган, мотивациясы төмөн мугалимдердин иштөөсүнөн улам, билим берүү сапаты төмөндөдө. Мугалимдер жаңы маалымат жана технологияларды үйрөнүү, аларды сабак учурунда колдонуу үчүн өздөрүн жаңылоо, өнүктүрүү максатында жыл сайын кесибин өркүндөтүү курстарына катышуусуна кам көрүү, ал үчүн мамлекет жана жергиликтүү башкаруу тарабынан көмөк көрсөтүлүшү керек. Университеттерден мугалимдер жер-жерлерге барып лекция окуусу пайдалуу болмок. Күн сайын маалымат жана технологиялардын өзгөрүп турган чакта бул абдан маанилүү зарылдык.

Сапаттуу мугалимдерди даярдоо үчүн белгилүү гана университеттерде «педагогикалык факультеттердин» болушуна, анда бир гана башталгыч класстардын мугалимдери жана методисттери даярдалбай, бардык предметтер боюнча мугалимдердин даярдалышына кам көрүү максатка ылайык болмок. Ага башка факультеттерге өтпөй калгандарды эмес, мугалимдик кесипти аң-сезимдүү түрдө тандагандарды кабыл алуу мугалимдик кесиптин сапатынын жогорулашына, мугалимдин кадыр-баркынын артышына, статусунун көтөрүлүшүнө өбөлгө түзөт. Факультетте бөлүмдөрдүн адистикке жараша мүмкүн болушунча практика жасай ала турган, байкоо жүргүзө турган практикалык бөлмө, лаборатория, ателье же кичинекей өндүрүшү, мектеп, балдар бакчасы болушу, алардын теориялык билимин чыңдоо үчүн маанилүү. Булар менен бирге университетке

абитуриенттерди кабыл алууда республикалык тестирлөөнүн ролунун жогорулашы, ага көп көңүл бурулушу маанилүү. Анткени, республикалык деңгээлде жүргүзүлгөн тестирлөө бардык жерге жайылып, бул практика аркылуу билим берүү тармагындагы коррупцияны жоюуга болот. Ал эми кээ бир бөлүмдөргө абитуриенттин өзүнүн жөндөмүнө жараша кабыл алуу үчүн атайын кошумча сынак уюштурулат. Студенттерди тандоо жана жайгаштыруу ишин республикалык тестирлөө борборуна толугу менен берүү университеттин жана мугалимдердин ишин да, жоопкерчилигин да бир кыйла жеңилдетмек.

- Өнүгүүнү кааласак илимге таянууга мажбурбуз.

- Инсан акылы, чыгармачылыгы, табиятты жана жашоонун жалпы принциптери элдин баалуулуктары, каалоосу, коомубуздун аң сезиминде жалпы инсан булулуулуктары катары орун алуусу зарыл.

Сунуштар

- Мугалимдерди даярдоодо миссиянын такталганы оң.

- Университеттерде педагогикалык багыттагы факультеттердин милдети студенттерге билим берүү жана келечекке педагогикалык кадр даярдоо гана эмес, алар боюнча илимий изилдөөлөрдү жүргүзүү жана аны коомго жайылтуу, аларга изилдеп үйрөтүү болуп эсептелет. Университетке түшкөн каражаттын бир бөлүгүн мугалим даярдоо боюнча илимий изилдөөгө жумшоо, коомубуздун өнүгүүсү, билим берүү политикаларынын жаңыча көз карашта өзгөрүүсү үчүн пайдалуу болор эле. Китептерди бастырууда да университет мугалимге белгилүү бир деңгээлде жардам бериши керек.

- Дүйнөдөгү илимий жаңылыктардан арта калбай, өлкөнүн баалуулуктарын билген, ага маани берген, заманбап талаптарга жооп бере алган, изденген мугалимдерди даярдоо жана изилдөө жүргүзүү үчүн окумуштууларды чет өлкөлөргө стажировкаларга жө-

нөтүү жагын да ойлонуш керек. Ал тургай өлкө ичинде деле тажрыйба алмашуу процесси аксаганы сапаттын өнүгүүсүндө кедергисин тийгизүүдө. Өзүбүздүн эмгегибизди башкалар менен салыштыруу аркылуу дүйнөлүк билим рыногундагы жарыштын кайсыл жеринде экенибизди биле алабыз.

Болочок мугалимдерди даярдоодогу негизги максат – коомдук баалуулуктарды жана калктын пайдасын эске алууну үйрөтүү. Реформалар даярдалып жатканда тиешелүү мекеме же уюмдардын, өзгөчө мугалим жана жетекчи педагогдордун көз караштары эске алынуусу абзел. Реформалардын кагаз жүзүндө калбастан, ишке ашырылуусу жана билим берүү системасына таасири тийүүсү үчүн атайын **мугалим даярдоо агентствосу курулуп**, бул ишке көзөмөл кылуусу максатка ылайык болмок. Мугалим даярдоодо өлкөнүн билим берүү системасынын максатын, б.а. келечек үчүн кимдерди, кандай атуулдарды каалаганыбыз эске алынганда, так белгиленгенде кандай мугалим даярдоонун профили өзү чыгат.

Ийгиликтүү коомдун аркасында жакшы даярдалган, мээнеткеч, милдет жана жоопкерчиликтерин жакшы билген мугалимдер болот. Маалымат жана технология тездик менен өнүгүп жаткан доорубузда башкалар менен атаандаштыкка туруштук бере алган коомду мугалимдер жаратат. Мына ошондуктан өлкөбүздүн билим берүү системасын өнүктүрүүдө салым кошуучу мугалимдерди даярдоо боюнча төмөндөгүлөрдү сунуштоого болот:

- эң алгачкы максатыбыз – сапаттуу мугалимдерди даярдоо болушу керек. Мугалим даярдоо программаларына мотивациясы жогору жана жөндөмдүү окуучулардын кабыл алынышын камсыз кылуу;

- жогорку сапаттагы мугалимдерди даярдоо үчүн билим берүү структурасын жана билим берүү тармагындагы кызматкерлерди өнүктүрүп, күчтөндүрүү;

- жаш мугалимдерге колдоо көрсөтүлүп, алардын ишке орношуусу жана милдеттүү түрдө кызмат кылуусу тууралуу критерийлердин кайрадан иштелип чыгарылышы;

- университеттер менен бирге иш алып барып, жаңы маалымат жана технологиялары боюнча мугалимдерге кесибин өркүндөтүүчү жайкы курстарды уюштуруу;

- мугалимдин үзгүлтүксүз билим алуусун камсыздоо;

- ийгиликтүү коомду жаратууда сапаттуу, таасирдүү түрдө даярдалган мугалимдерге ишенип, аларды экономикалык жактан да, моралдык жактан да колдоо,

- бул маселелер боюнча билим берүү тармагында жаңы критерийлерди иштеп чыгуу,

- мугалимдик кесипке даярдоодо программада кесиптик стандарттарды, социалдык-психологиялык компетентүүлүк маселелерин кайрадан карап, педагогикалык кадрларды даярдоо өзгөчөлүктөрүн тактап чыгуу;

- мугалимдер статусун жана айлык акыларын көтөрүү жөнүндө мамлекеттик деңгээлде жаңы кадамдардын ишке ашыруу;

- билим берүү тармагын каржылоону каалаган ишкерлер мамлекет тарабынан салык боюнча жеңилдетүүлөр менен камсыз кылынса, алар билим берүү тармагын колдой алышат.

Адабияттар:

1. Aksarı, Mutahhar, Yabancı Ülkelerde Öğretmen Yetiştirme Sistemi. Eğitim ve Yaşam Dergisi, 54-56-s., 1997.
2. Allwright, Dick. (2003). Exploratory Practice: Rethinking Practitioner Research in Language Teaching. Language Teaching Research, (7)2: 113-141.
3. Aydoğan, İ. & Çilsal, Z.(2007). Yabancı Dil Öğretmenlerinin Yetiştirilme Süreci, (Türkiye ve Diğer Ülkeler). Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, pp.182, Sayı : 22 (179-197 s.). Online [[http://sbe . erciyes.edu.tr/](http://sbe.erciyes.edu.tr/)

- dergi/sayi_22/11-%20(179-197.%20syf.).pdf]
4. Bakioğlu, A. & Göçmen. G. (2013). Singapur eğitim sistemi. Ayşen Bakioğlu (Ed.), Karşılaştırmalı eğitim yönetimi (ss. 127-155). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
 5. Березина, Надежда, Современная система образования в Японии. Взгляд россиянина, 2005
 6. Clarke, David & Hilary Hollingsworth (2002). Elaborating a Model of Teachers' Professional Growth. Teaching and
 7. Ekinci, A., & ÖTER, Ö. M., Finlandiya'da Eğitim ve Öğretmen Yetistirme Sistemi, (2010) (Çalışma Ziyareti Raporu)10-12 Kasım 2010
 8. Freeman, D. (1998). Forward in Richards, Jack C. Beyond Training. Cambridge University Press.
 9. Gísladóttir, B. & Jóhannsdóttir, B. (2010). Journal of Mathematics Education at Teachers College, Volume 1, Copyright 2010 by The Program in Mathematics and Education, Teachers College Columbia University, A Recipe for Success: A Comparative View of Mathematics Teacher Education in Finland and Singapore, Teachers College Columbia University. Online [http://journals.tc-library.org/index.php/matheducation/article/view/576/356]
 10. Hargreaves, Andy & Michael G. Fullan (1992). Understanding Teacher Development. New York: Teachers College Press.
 11. Korean Ministry of Education and Human Resources. 2007. 3 January. http://English.moe.go.kr.
 12. Lavonen, J. (2011). Teacher Education System in Finland, A Seminar on Teacher Education at CEP, Santiago de Chile, Chile, July. Online [http://www.educacion2.udp.cl/wp-content/uploads/2011/08/Teacher_education_Chile.pdf]
 13. Li, Defeng (1999). Modernization and Teacher Education in China. Teaching and Teacher Education, 15: 179-192.
 14. Malaty, G.(2006). What are the reasons behind the success of Finland in PISA?, pp. 59-66, SMF – Gazette – 108. Online [http://smf4.emath.fr/Publications/Gazette/2006/108/smf_gazette_108_59-66.pdf]
 15. OECD (Organization for Economic Cooperation and Development). (2012). Lessons from PISA for Japan, strong performers and successful reformers in education. OECD Publishing. http://dx.doi.org/10.1787/9789264118539-en адресинен 08.09.2013 алынган.
 16. Şahinkaya, N. (2008). Türkiye-Finlandiya Sınıf Öğretmenliği Matematik Öğretimi Programları, Sınıf Öğretmeni Adayları ile Öğretmenlerinin Öz-Yetkinlik ve Öğrenme-Öğretmen Süreçleri Açısından Karşılaştırılması. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Online [http://www.acikarsiv.gazi.edu.tr/index.php?menu=2&secim=10&YayinBIK=2002#]
 17. Sahlberg, P. (2007). Education Policies for Raising Students Learning: The Finnish Approach. Journal of Education Policy 22(2), 147-171. Online [http://pasisahlberg.com/wp-content/uploads/2013/01/Education-policies-for-raising-learning-JEP.pdf]
 18. Schleicher, A. (2011). Lessons from PISA about some of the world's best-performing education systems. Low, L.E. (Ed.). Lessons From PISA: Vol.2 National Institute of Education, Singapore.
 19. Seongja Jo, English education and teacher education in South Korea, Journal of Education for Teaching Vol. 34, No. 4, November 2008, 371–381, Graduate School of Education, Waseda University, Tokyo,

- Japan; Taerang Middle School, Seoul, South Korea
20. Simola, H. (2005). The Finnish Miracle of PISA: Historical and Sociological Remarks on Teaching and Teacher Education, Comparative Education, Vol. 41, No. 4, pp.445-470. Online [http://www.yumpu.com/en/document/view/5260783/the-finnish-miracle-of-pisa-historical-and-sociological-helsinki]
21. Stewart, V. (2011). Improving teacher quality around the world: the international summit on the teaching profession, Asia Society. <https://asiasociety.org/files/lwtw-teachersummitreport0611.pdf> адресинен 10.01.2014 алынган.
22. The Center For International Understanding - CIU. (2008). Learning from Singapore. <http://d21vn0a00hwoiz.cloudfront.net/wp-content/uploads/2013/05/Learning-from-Singapore-Spring-2008.pdf> адресинен 10.01.2014 алынган.
23. Uçar, Rezzan, Uçar, İbrahim Halil Japon Eğitim Sistemi Üzerine Bir İnceleme. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt:1, Sayı:1. 2005.
24. Understanding Teachers' Development in China: An Illustrative 'Snap-shot' of Three Teachers' Professional Lives, Zhejiang Normal University, Zhejiang University
25. UNESCO. (2010) World data on education. VII Ed. 2010/11: Singapore: UNESCO-IBE available from http://www.ibe.unesco.org/fileadmin/user_upload/Publications/WDE/2010/pdf/versions/Singapore.pdf адресинен 12.02.2014 алынган.
26. Jo, Defend, Vol. 34, No. 4, November 2008, 371–381; Graduate School of Education, Waseda University, Tokyo, Japan; Taerang Middle School, Seoul, South Korea
27. Wenger, E. (1998). Communities of Practice: Learning, Meaning and Identity. Cambridge: Cambridge University Press.
28. Wu, Z. (2002a). Teachers' 'Knowledge' and Curriculum Change: a Critical Study of Teachers' Exploratory Discourse in a Chinese University. Doctoral dissertation, Lancaster University, UK.
29. Zhong Caishun, Wu Zongjie, Hong Kong Teachers' Centre Journal, Vol. 3, © Hong Kong Teachers' Centre 2004

*Рецензент: д.п.н., профессор
Калдыбаев С.К.*